

חודש אייר

בתוכן

- ✦ שם החודש, מזלו ומהותו.
- ✦ אבלות בימי הספירה.
- ✦ תעניות בה"ב.
- ✦ פסח שני.
- ✦ ל"ג בעומר.
- ✦ מנהגי ל"ג בעומר.
- ✦ עת גלה סוד סתרים.
- ✦ סיפור רשב"י לתלמידים.
- ✦ זמירות לכבוד ל"ג בעומר.
- ✦ ציורים הקשורים לנושאים שבחוברת, לשכפול לכיתה.

נערך בסייעתא דשמיא ע"י
ר' יהודה דוב כהן הי"ו

אייר ה'תשס"ט

אשמח לקבל: תגובותיכם, הארותיכם והערותיכם.
הריטב"א 8/3 נאות הפסגה, מודיעין עילית.

052-7135440 / 08-9791174

עלי העשרה במעגל השנה

חודש אייר

שם החודש ומהותו

אייר הוא החודש השני לסדר מנין החודשים מיציאת מצרים, והחודש השמיני לחשבון השנה מחודש תשרי.

בלשון המקרא נקרא חודש אייר 'החודש השני' (שמות ט"ז א', במדבר א' א' ועוד) וכן הוא נקרא חודש 'זיו', דכתיב: וַיְהִי בְּשִׁבוּעֵי שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לְיֵצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשָׁנָה הָרְבִיעִית בְּחוֹדֶשׁ זֶה הוּא הַחוֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לְמַלְכָּה שְׁלֹמֹה עַל יִשְׂרָאֵל וַיִּבֶן הַבַּיִת לַיהוָה (מלכים א' ו' א').

הוא נקרא 'זיו' על שם "שבו זיוו של עולם הצמחים ניכרין והאלינות ניכרין" (ירושלמי ר"ה פ"א ה"א), שתרגום 'זיו' – ניצן. דהיינו, על שם הניצנים הרכים שנראים בארץ בחודש זה. ועוד טעם, משום שנולדו בו זיוותני עולם, שהם האבות הקדושים, [היינו כשנתחדש אייר נולדו כבר בניסן], (ר"ה י"א ע"א וברש"י שם, ועי' תוס' ב' ע"ב שם).

כתיבת השם אייר היא בשתי יודי"ן, שכן הוא 'בתרגום שני' לאסתר (ג' ז' ד"ה בחדש): "בניסן לא על מן בגלל זכותא דפסחא, באייר לא על מן בגלל די ביה נחת מנא וכו'".

ראש חודש אייר הוא לעולם שני ימים, לפי שחודש ניסן שקודמו לעולם מלא של שלושים יום. לכן יום א' דר"ח אייר הוא יום ל' של חודש ניסן, ולמחרת הוא הראשון לחודש אייר.

חודש אייר לעולם חסר, בן כ"ט יום (רמב"ם קה"ח פ"ח ה"ד וה"ה; טור או"ח תכ"ז ותכ"ח).

בזמן שקידשו את החודש על פי הראייה, היו יכולים לפי הצורך לעשות אייר מלא. יש מהתנאים שסוברים שבשנת יציאת מצרים עיברוהו לאייר (שבת פ"ז ע"ב).

בזמן שבית המקדש היה קיים היו שלוחי בית דין יוצאים למקומות הרחוקים מירושלים להודיע על קביעת ראש חודש אייר, מפני פסח שני לטמא ולמי שהיה בדרך רחוקה (משנה ר"ה י"ח ע"א).

מזלו: שור שבטו: שמעון

הימים בחודש אייר, שקבעום יום טוב ואסרו להתענות ולהספיד בהם, כתובים 'במגילת תענית':

- בשבעה בו, חנוכת שור (חומת) ירושלים;
- בי"ד בו, יום שחיטת פסח-שני;
- בכ"ג בו, יצאו בני אקרא מירושלים בימי החשמונאים;
- בכ"ז בו איתנטילו כלילא (הוסר המס של "כלילא") מיהודה וירושלים.

הלכה שבטלה מגילת תענית (ר"ה י"ט ע"ב).

תענית צדיקים בי' בו, שהוא יום פטירת עלי הכהן ושני בניו ונשבה ארון ה', וכן בכ"ח – ויש גורסים: בכ"ט – בו, יום פטירת שמואל הנביא (מגילת תענית פרק אחרון; בה"ג הלכות תענית; טור וש"ע או"ח סי' תק"פ)

כתוב בספרים הקדושים שחודש אייר מסוגל לרפואות יותר משאר חודשי השנה, לפי שבו התחיל המן לרדת (שמות ט"ז א'), והמן נקרא 'לחם אבירים' כדכתיב (תהילים ע"ח כ"ה): **לָאֲבִירִים אָכַל אִישׁ צִידָה יִשְׁלֹחַ לָהֶם לֶשֶׁבַע**: ולחם אבירים, לחם של מלאכים, ד"א אבירים אבירים שהיה נבלע ככל האבירים ולא היו צריכים לנקביהם: ולא נגרמו ממנו שום מחלות. לכן זה נשאר טבע טבוע לדורות שחודש זה מסוגל לרפואה. וכתבו בזה עוד רמז: 'אייר' ראשי תיבות "אני יי רופאך" (שמות ט"ז כ"ז) (חתם סופר בחי' עמ"ס שבת קמ"ז, בני יששכר אייר מאמר א' אות ג' ועוד).

אבלות בימי הספירה

מנהגם של ישראל שלא לישא אשה ושלא להסתפר בין פסח לעצרת, וממעטים קצת בשמחה בימים אלה, לפי שמתאבלים בהם על כ"ד אלפים מתלמידי רבי עקיבא שמתו בין פסח לעצרת.

ימי האיסור:

במספר הימים שיש לנהוג בהם איסור נשואין ותספורת, יש מנהגים שונים.

- יש נוהגים איסור בכל הזמן כולו, לפי שתלמידי ר' עקיבא מתו בכל המשך זמן זה (דעה א' בטור סי' תצ"ג ופר"ח שם).
- ויש נוהגים היתר מל"ג בעומר ואילך עד שבועות, שאומרים שבל"ג בעומר פסקו מלמות (טור שם ורמ"א בשו"ע שם סעי' ג').
- ויש אומרים שיום ל"ג אינו יום הפסקת המיתה של תלמידי ר"ע, אלא סימן למספר הימים שמתו בהם, לפי שלא מתו בימים שאין אומרים בהם תחנון. וכשנוציא מארבעים ותשעה ימי הספירה את שבעה ימי הפסח ושש שבתות

שמאחר הפסח עד שבועות ושני ימי ראש חודש אייר ויום אחד ראש חודש סיון, נשארו ל"ג ימים שבהם מתו תלמידי רבי עקיבא, (49-7-6-2-1=33) וכנגד אלו ל"ג הימים קבלו ישראל על עצמם קצת אבלות במשך ל"ג ימים. ולכן מסתפרים ער ר"ח אייר ור"ח בכלל, ומשם ואילך נשארו עד שבועות ל"ג ימים. אלא שביום ל"ג עצמו נוהגים היתר, שמקצת היום ככולו, וכשנהגו איסור במקצתו דיו.

או שבשני ימים של ראש חודש אייר נוהגים איסור וכנגדם מתירים בשלשה ימי הגבלה. אלא שביום ראשון של הגבלה נוהגים בתחילתו איסור, לומר מקצת היום ככולו (רמ"א שם).

על פי מנהג האר"י ז"ל אין להסתפר כלל בכל ימי הספירה מפסח עד עצרת. והוא עפ"י סוד שבימי הספירה הם ימי דין ותלויים בשערות וכו' (פע"ח שער כ"ב פ"ז ובשע"ת תצ"ג ס"ק ד' וראה עוד בפסקי תשובות בס"ק ט"ו).

יש שנהגו שלא לעשות מלאכה מפסח ועד עצרת משקיעת החמה ועד שחרית, מפני שתלמידי ר' עקיבא מתו משקיעת החמה ונקברו אחר שקיעת החמה והיו העם בטלים ממלאכה.

ועוד לפי שכתוב: **שִׁבְעַת יָמֵי שְׂכֵיטָה** (ויקרא כ"ג ט"ז). מלשון שביתה ושמיטה, כמו שנאמר: **שִׁבְעַת יָמֵי שְׂכֵיטָה** (שם כ"ה ח'), מה שנת השמיטה אסורה במלאכת קרקע, אף זמן ספירת העומר, היינו לאחר שקיעת החמה, שובתים ממלאכה (רבינו ירוחם נתיב ה' ח"ד בשם רב האי גאון; טור ושו"ע תצ"ג).

יש שכתבו שלטעם השני מותרים במלאכה אחר שספרו ספירת העומר (ט"ז ושועה"ר הרב שם).

האחרונים כתבו שאחד אנשים ואחד נשים בכלל מנהג שלח אי עשיית מלאכה (חק יעקב שם; שועה"ר הרב שם).

נהגו איסור בימי הספירה לרקוד ולשמוע נגינה מכלי זמר וכו' גם מקלטות וכדו', אך בסעודת מצוה מותר (משנ"ב סי' תצ"ג ס"ק ג' ובפסקי תשובות ס"ק ד'-ה').

תעניות בה"ב

נהגו להתענות אחרי פסח, ביום שני בשבוע שמזדמן ראשון אחרי ראש חודש אייר, וביום חמישי באותו שבוע, וכן ביום שני משבוע שלאחריו. לכן הם נקראים תענית בה"ב, על שם הימים שבהם הם נקבעים. כלומר, ב' - הוא יום שני; ה' - יום חמישי ב' - הוא יום שני שלאחריו.

מנהג קדמון זה מוזכר בטור ושו"ע (סי' תקס"ו ועוד), ונוהגים בזה הן בימי בה"ב שאחרי ראש חודש אייר וכן בימי בה"ב שלאחרי ראש חודש מרחשון. וכך כותב הטור (סי' תצ"ב):

נוהגים באשכנז ובצרפת להתענות שני וחמישי ושני אחר הפסח והחג, וממתינין עד שיעבור כל חודש ניסן ותשרי ואז מתענין, לפי שאינן רוצין להתענות בניסן ותשרי. וסמכו אותם על מקרא דאיוב (א' ה'): וַיְהִי כִּי הִקְיֵפוּ יָמֵי הַמַּשְׁתָּה וַיִּשְׁלַח אֱיֹב וַיִּקְדְּשֵׁם וַהֲשִׁיבֵם בַּבֶּקֶר וַהֲעֵלָה עֲלֹת מִסְפָּר כָּלָם כִּי אָמַר אֱיֹב אוֹלִי זָטָאוּ בְנֵי. ובשביל שימי המועד הם ימי משתה ושמחה אולי חטאו ועושים אותם כמו תענית ציבור לקרות 'ויחל': [ראה עוד בב"י בשם התוס' בפסחים פא ע"א ד"ה סקבא]

"אבל לאחר שבועות אין נוהגין להתענות דכיון שאינו אלא ב' ימים אין לחוש שמא חטאו בו" (שועה"ר הרב שם סעי' א').

"ונוהגין לברך כל מי שיתענה בה"ב אחר קריאת התורה בשבת שלפני בה"ב ומי שענה אמן על זה אין צריך לקבל עוד התענית במנחה שלפני ימי התענית" (שועה"ר שם סעי' ג').

בימים אלו מרבים בתפילה ותחנונים ומוסיפים לומר 'סליחות' מיוחדות.

פסח שני

יום ארבעה עשר באייר נקרא 'פסח שני', לפי שביום זה הקריבו, בזמן שבית המקדש היה קיים, את קרבן הפסח אלה שלא הקריבוהו במועדו בארבעה עשר יום לחודש ניסן, מחמת טומאה או בגלל דרך רחוקה. כדכתיב (במדבר ט' י"א): וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְאֹמֶר אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לְנַפְשׁוֹ אוֹ בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה לָכֶם אוֹ לְדַרְתֵּיכֶם וַעֲשֵׂה פֶסַח לִי: בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעֲרִבִים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל מִצּוֹת וּמִרְרִים יֹאכְלֶהוּ:

יום ארבעה עשר באייר בזמננו אינו לא חג ולא מועד. אך הואיל ובזמן שבית המקדש היה קיים היה יום זה יום שמחה לאלה שקיימו בו מצות הקרבת קרבן פסח, יש בו גם בזמננו עילוי על ימות החול. ולכן אין אומרים בו 'תחנון' בתפילה וכך המנהג ברוב מקומות (שערי תשובה סי' קל"א ס"ק י"ט).

יש נוהגים לאכול ביום זה בסעודת היום מצה שנשארה מחג הפסח זכר לקרבן פסח שהקריבו בעת ההיא בין הערביים, ובזמן הזה מצות הוא זכר לפסח (כמו באפיקומן). ויש נוהגים לאכול מצות גם בליל ט"ו אייר כי אז אכלו מצות עם הקרבן פסח (פסקי תשובות סי' תצ"ב ס"ק א').

יום זה נקרא 'פסח שני' על שם החודש השני, הוא אייר, שבו עושים פסח זה. במשנה הוא נקרא גם בשם 'פסח קטן' (ר"ה י"ח ע"א במשנה). ובמגילת תענית קורא לו 'פסח זעירא' (חולין קכ"ט ע"ב).

ל"ג בעומר

ביום ל"ג בעומר מרבים בו קצת בשמחה ואין אומרים בו ולא במנחה שלפניו 'תחנון' (שו"ע סי' תצ"ג סעי' ב' ובמשנ"ב שם).
ישנם כמה טעמים בדבר השמחה שנהגו בל"ג בעומר:

1. משום שעיקר ההפסקה של מיתת תלמידי רבי עקיבא היה ביום זה (משנ"ב בשם פמ"ג שם).
2. מקובל מדורי דורות שטעם השמחה ביום זה הוא משום שביום זה היא 'הילולא דרשב"י' שבו נסתלק וגילה בו סודות 'האידרא קדישא' (פסקי תשובות סי' תצ"ג ס"ק ח' בשם השדי חמד, סידור הרב, בני יששכר, חיי אדם ועוד).
3. משום שביום זה הסמיך רבי עקיבא את חמשת תלמידיו, וביניהם רשב"י, והם לא מתו כקודמיהם, והם הפיצו את התורה על פני העולם (פסקי תשובות שם בשם החיד"א והפרי חדש).
4. משום שבו ביום התחיל לירד המן לישראל (פסקי תשובות שם בשם החתם סופר).

רבים נוהגים ביום ל"ג בעומר לפקוד את ציון הרמ"א זי"ע בקראקא, שהוא יומא דהילולא דיליה. (ישנם עדויות שלפני חורבן יהדות אירופה מספר העולים לציונו היו כחמישים אלף איש. ראה בהרחבה בנטעי גבריאל פרק נ"ט סעי' ח' ובהערה שם)

מנהגי ל"ג בעומר

❖ עליה למירון

נוהגים לעלות לציון של רבי שמעון בר יוחאי הנמצא בכפר מירון ת"ו בגליל העליון, מפני שיום זה היא הילולת רשב"י וכדברי הזה"ק:

"שמעו קלא עולו ואתו ואתכנשו להילולא דרבי שמעון" (זוה"ק ח"ג דף רצ"ו).

בכל הדורות כולם, החל מתלמידיו של רשב"י רבי אבא, ורבי יהושע בן לוי ועוד (אליהו הנביא התגלה להם שם), ולאורך ולמשך כל הדורות עד הרמ"ק, האריז"ל ותלמידיהם, הבית יוסף, השל"ה והאור החיים הק' ועוד צדיקי דורם עד דורנו וימינו אנו, נהגו עם ישראל קדושים להשתטח על קברו של רשב"י ביום קדוש זה (כמפורט ומלוקט בסקירה נפלאה בס' טעמי המנהגים בחלק 'עניני הילולא דרשב"י').

ראוי לציין באופן כללי מהות השמחה בציונו של צדיק ביום פטירתו וכך לשון רש"י (יבמות קב"ב ע"א):

תלתא ריגלי – שהיו תלמידי חכמים נקצצים לשמוע דרשה הלכות פסח צפסח והיתה שואלת מהם ובתשובת הגאונים מנאיתי כל הנך ריגלי לאמוראי היינו יוס שמת צו אדם גדול קובעים אותו לכבודו ומדי שנה צננה כשמגיע אותו יוס מתקצצים תלמידי חכמים מכל סביביו וצאים על קברו עם שאר העם להוסיף ישיבה שם.

❖ הדלקת מדורת אש

מנהג עתיק הוא לעשות 'הדלקה' לכבוד התנא האלוף רשב"י ביום ל"ג בעומר. וכדברי עדותו של רבנו עובדיה ז"ל מברטנורא באיגרתו ממסעו הקודש בארץ הקודש כותב (בספר דרכי חיים, אגרת שכתב לאחיו בשנת רמ"ט):

"בי"ח באייר באים מכל הסביבות, ומדליקים אבוקות גדולות, מלבד מה שמדליקים עליה נר תמיד, שהרבה עקרת נפקדו, וחולים נתרפו בנדר ובנדבה שהתנדבו למקום ההוא".

בדורות האחרונים נתפשט המנהג בארץ ישראל כולה, להדליק דליקות גדולות ליד בתי כנסיות ובתי מדרשות, ולזמר את הפיוטים הנודעים שחוברו על ידי גדולי המקובלים לכבוד התנא האלוף רשב"י.

אף במדינות הים התפשט המנהג להדליק נרות רבים בבתי הכנסת ומאורות בבתי כנסת לכבוד יומא דהילולא דרשב"י. וזה לשון ספר בני יששכר:

"מנהג ישראל תורה הוא, להדליק נרות ומאורות ביום זה, לכבוד האור כי טוב שמתחיל להתנוצץ ביום זה היקר ל"ג בעומר, טו"ב ימים קודם מתן תורה, ולכבוד נשמת מאור בוצינא קדישא אשר נתגלה ביום הזה, ולכבוד ספרי זהר הקדוש המאיר ומבהיק מסוף העולם ועד סופו".

ראה עוד בענין הדלקת נרות בנטעי גבריאל פרק נ"ט י"ד הערה כ'.

❖ תספורת – 'חאלאקע'

בני ישראל קדושים הם, ואת בניהם הם מחנכים ללכת בעקבות אבות. אחת המצוות הראשונות שהאב מחנך בהן את בנו היא בקיום האזהרה "לֹא תִקְפוּ פֶּאת רַאשֵׁיכֶם" (ויקרא י"ט כ"ז), ולהתקין להם פאות אשר בהן יתפאר.

דרגות שונות בחינוך הילדים למצוות:

משיתחיל קטן לדבר, אביו מלמדו: "תּוֹרַה צִוָּה לָנוּ מֹשֶׁה מוֹרְשֵׁה קְהֵלֶת יִעֲקֹב" (דברים ל"ג ד'). בשנתו הרביעית מלמדים אותו אל"ף בי"ת. בן חמש שנים – למקרא, וכו'. במדרש תנחומא (פר' קדושים י"ד) דרשו על הפסוק (ויקרא י"ט כ"ג-כ"ד) "וְכִי תֵבֵאוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶם כָּל עֵץ מֵאֵכָל וְעֵרְלֶתֶם עֵרְלָתוֹ אֶת פְּרִיו שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים לֹא יֵאָכַל וּבִשְׁנָה הָרְבִיעִית יִהְיֶה כָּל פְּרִיו קֹדֶשׁ הַלְוִיִּם לִי", בעניני חינוך:

"ונטעתם וערלתם הכתוב מדבר בתינוק, שלש שנים יהיה לכם ערלים שאינו יכול להשיח ולא לדבר ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קדש שאביו מקדישו לתורה הלולים לה', מהו הלולים שבשעה שהוא מהולל להקב"ה, ובשנה החמישית תאכלו את פריו משעה שהוא מתחייב לקרות בתורה מכאן ואילך להוסיף לכם תבואתו מכאן שנו רבותינו בן חמש שנים למקרא בן עשר שנים למשנה"

מכאן נרמז שיש לחנך במצוות בגיל שלוש שנים, רמז וסימן לדבר כי לפני הפסוקים על ערלה בעץ כתוב "כִּי הָאָדָם עֵץ הַשֵּׁדָה" (דברים כ' י"ט), כמו העץ שהוא שלש שנים ערלה וכו' כמו כן כשהוא נכנס לשנתו הרביעית מקדשו אביו לתורה ומקיים בו מצות פאה, ובוה מתחיל הוא לחנכו לשאר מצוות, ואז נהיה אותו ילד 'הילולים לה'". יש הרומזים גם בפסוק זה לעשות את התספורת בל"ג בעומר דוקא, משום ש"הילולים לה" הוא גם לשון 'הילולא', ועל כן עושים זאת בהילולא דרשב"י.

ולכן מקובל מדורי דורות כי במלאות לילד שלש שנים מורידים שערות ראשו ומשאירים לו פאות. ובימיו של האר"י ז"ל מנהג זה היה מקובל 'כמנהג ידוע' גם במירון. ורבי חיים ויטאל תלמידו של האריז"ל מספר (בשער הכונות) על רבו האר"י:

"והרב ר' יונתן סאגיש העיד לי שבשנה הראשונה קודם שהלכתי אני אצלו ללמוד עם מורי ז"ל, שהוליך את בנו הקטן שם עם כל אנשי ביתו, ושם גלחו את ראשו כמנהג הידוע, ועשה יום משתה ושמחה... גם העיד הרב ר' אברהם הלוי, כי בשנה הנזכרת הלך גם הוא שם... וכתבתי כל זה להורות כי יש שורש במנהג הזה הנזכר"

ישנם חילוקי מנהגים באשר להקדים בל"ג בעומר שחל לפני שלוש שנים לילד (ראה פסקי תשובות סי' תצ"ג הערה 99).

❖ חץ וקשת

מנהג עתיק יומין הוא, שביום ל"ג בעומר יוצאים המורים עם תלמידיהם לחורשות ולשדות ויורים בחץ וקשת (נטעי גבריאל שם כ"א בשם בני יששכר, אמרו נועם ועוד). לרמז שכל הימים אשר חי רשב"י לא נראה אות הקשת בשמים (ירושלמי פרק ט' ה"ב).

וכן אמרו בזוהר הקדוש (ח"ג ט"ו א'):

"סימן לחסיד זכאי – שלא נראתה הקשת בימיו, ולא הוצרך העולם בימיו לאת זה. ומי הוא צדיק זה? אותו המבקש רחמים על העולם וראוי הוא להגן עליו, כמו רשב"י, שלא הוצרך העולם בימיו לאות זה".

לפיכך ביום העלותו רשב"י למרום יורים בקשת, להורות זכותו הגדולה של רבי שמעון בר יוחאי.

עת גילה סוד סתרים

רבי שמעון בר יוחאי חיבר בין שאר ספריו, שני ספרים 'אידרא רבא' ו'אידרא זוטא'. האידרא זוטא נכתבה ביום פטירת רשב"י, כשהיה יושב עם חבורתו הקדושה ומגלה סודות התורה. כמסופר באריכות בספר הזוהר הק' (חלק ג' רפ"ז ב'), שבאותו יום שרבי שמעון רצה להסתלק מן העולם היה מסדר את דבריו.

נתאספו החברים אצל רבי שמעון, והיו לפניו רבי אלעזר רבי אבא ושאר החברים. אמר רבי שמעון עד עתה לא גיליתי את הכל ונשארו דברים נסתרים וטמונים בלבי, לא רציתי לגלות אותם בעולם הזה, אלא רציתי להסתירם כדי לגלותם לעולם הבא. אמנם עכשיו אני מגלה את הכל, כי ראיתי שכך הוא רצון הקב"ה. ועתה בודאי אכנס לגן עדן ללא בושה, ולא יאמרו עלי שהחסרתי לגלות חלק הסודות. וכך אני מסדר אותם: רבי אבא יכתוב, רבי אלעזר ילמוד בפה ושאר החברים אין להם רשות אלא להרהר בלבם, אבל לא יוציאו מפהם.

אחר שגילה לתלמידיו את ה'אידרא זוטא' אמר רבי אבא:

לא הספיק המאור הגדול לומר חיים עד שנשתתקו דבריו. ואני כתבתי, וחשבת לי לשמוע ולכתוב עוד. אבל לא זקפתי את ראשי לראות למה הפסיק רשב"י מלדבר עוד, כי האור היה גדול מאוד ולא הייתי יכול להסתכל. כל אותו היום לא נפסק האש מן הבית, ולא היה מי שיערב לבו לגשת אליו לראות אם נתעלף או שכבר נסתלק. אחר שהלכה האש ראיתי את המאור הקדוש שנסתלק מן העולם, מעוטף בטליתו והיה שוכב על ימינו ופניו שוחקות.

וזה לשון הבני יששכר (מאמרי אייר מאמר ל"ג בעומר אות ב):

בו ביום עלה לשמי מרומים, וצוה לר' אבא לכתוב כל הגנוזי נסתרות אשר נתגלו
להשאיר ברכה מהארת האור הגנוז וכו' שמור לנו ולבנינו עד יתגלה במהרה אור משיח
צדקינו וכו'.

ומסיים שיש רמז נעים לכך בדברים נעים זמירות ישראל "גל עיני" היינו ביום ל"ג
בעומר אז "ואביטה נפלאות מתורתך".

תִּזְכְּרוּ מִגֵּן לָנוּ, הִיא מִזְכֵּר עֵינֵינוּ,
הִיא יְמִלִיץ טוֹב בְּעֵדְנוּ, אֲדוֹנֵנוּ בְּרַי יוֹחֵאֵי.

רבי שמעון בר יוחאי

אחר חורבן בית המקדש השני, כאשר הרומאים שהחריבו את ביהמ"ק שלטו בארץ ישראל, וגזרו גזירות קשות על עם ישראל, ישבו פעם יחד שלושה מגדולי חכמי ישראל; רבי יהודה, רבי שמעון בר יוחאי ורבי יוסי, ודיברו ביניהם אודות מלכות רומי ומעשיהם, וכל אחד הביע את דעתו בנושא. וישב איתם גם יהודה בן גרים והקשיב לשיחתם.

רבי יהודה דיבר בשבח מעשיהם של הרומאים, על כי הקימו שוקים ובנו גשרים ומרחצאות, ועוד שאר צרכים המועילים לעם כולו.

לעומתו אמר רבי שמעון בר יוחאי; שאין לשבח כלל את הרומאים על כל זה, כי אין במעשיהם אלו שום כונה טובה, וכי כל מה שתיקנו ובנו אין זה אלא להנאת עצמם.

רבי יוסי שתק ולא הביע כלל את דעתו בענין.

הלך יהודה בן גרים וסיפר את הדברים לקרוביו וידידיו, ובתוך כך נודע הדבר גם למלכות.

כאשר הגיע תוכן שיחה זו אל קיסר רומי, התקצף מאד על רשב"י ופסק על שלושת חכמי ישראל כדלהלן:

• רבי יהודה ששיבח את הרומאים – יעלה לגדולה להיות ראש המדברים.

• רבי שמעון בר יוחאי שגינה וביזה את הרומאים – יהרג.

• רבי יוסי ששתק ולא מחה על דברי ר' שמעון – יגלה מעיר מושבו אל עיר ציפורי.

כאשר נודע לרבי שמעון בר יוחאי על הסכנה הגדולה, הלך והתחבא יחד עם בנו רבי אלעזר בבית המדרש, שם למדו יחד בתורה הק' כל העת, ואשתו של רבי שמעון היתה מביאה להם בסתר מים ומזון להחיות את נפשם.

כשגברו החיפושים אחר רבי שמעון, והסכנה הלכה וגדלה, חשש רבי שמעון פן יענו הרומאים את אשתו, ויכריחו אותה לגלות את מקום מחבואו, והיא לא תוכל לעמוד בכך, ותגלה להם את מקום הימצאו, ומשום כך החליט, כי טוב יעשה אם ילכו להתחבאות במקום אחר אשר לא יהיה ידוע לאף אחד בעולם.

יצאו רבי שמעון ובנו ממקום מחבואם, וברחו למקום נידח ונסתר בכפר פקיעין, שם מצאו מערה והסתתרו בה.

עשה להם ד' נס, ונבראו במערה עץ חרובים, ומעין מים, שמהם אכלו ושתו, והחיו בהם את נפשם.

כך ישבו במערה רבי שמעון עם בנו רבי אלעזר שנים עשרה שנים רצופות כאשר אף אחד לא ידע כלל את מקום מחבואם, וכל העת עסקו ועמלו בתורה הקדושה, ובכך הגיעו למעלות רמות והשגות עמוקות בתורה הקדושה. וזכו שאליהו הנביא זכור לטוב היה בא אליהם למערה ללמוד ולגלות להם את סתרי התורה.

באחד מאותם הימים, עת ישבו החכמים בבית – המדרש והתפלפלו בלימודם. התעוררה בפניהם קושיא חמורה. התלבטו והתחבטו החכמים

בסוגיא ולא ידעו לתרצה ולהסבירה. בתוך כך קם רבי יהודה בר אלעאי ואמר בצער: "מה חבל, שבר יוחאי איננו איתנו. ואין כאן אף אחד היודע, היכן הוא נמצא!"

באחד הבקרים השכים רבי יוסי וראה ציפורים רבות מעופפות בשמים, ובעקבותיהן עפה להם יונה.

נשא רבי יוסי קולו אל עבר היונה וקרא:

"יונה, יונה, דמות דיוקנו של עם קדוש, הנאמנת בשליחתה עוד מימי המבול, לך נאה ולך יאה ללכת ולבצע עבורי שליחות חשובה. לכי נא אל המקום, אשר שם מסתתר בר יוחאי, ומסרי לו את הפתק אשר אכתוב עבורו!"

משסיים רבי יוסי את דבריו ירדה היונה וניצבה לפניו. התיישב רבי יוסי וכתב את אותה שאלה, בה התחבטו החכמים, על גבי גליון קלף ואת הפתק תחב אל תוך פיה של היונה.

כשהפתק נתון בפיה, עזבה היונה את מקומה גמעה מרחקים, והגיעה אל מקום מחבואו של רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו בכפר פקיעין.

בעומדה סמוך למערה שקשקה בכנפיה בעוז. לקול משק כנפיה של היונה, יצא רבי שמעון מתוך המערה, ומשהבחין בפתק, אשר בפי היונה, קרב אליה, נטל לידיו את הפתק והחל לקרוא את הכתוב בו. סיים רבי שמעון את קריאת הקושיא, אותה שיגר לו רבי יוסי, והחל בוכה בכי מר.

את סיבת בכייתו פירש לבנו רבי אלעזר:

"בוכה הנני על כי פרשתי מחברי, ועל הדברים האלה, שלא נתגלו להם. הוי, מה יעשו דורות אחרונים..."

לעת ערב העלה רבי שמעון תשובתו על גבי פתק, ונתנו לתוך פי היונה.
היונה הנאמנה ביצעה את השליחות אשר הטילו עליה הצדיקים גדולי עולם,
היא עפה במהירות עד שהגיעה אל רבי יוסי, אשר עמד והמתין לבואה.

משראה רבי יוסי את היונה, הכריז בהתרגשות רבה:

"יונה, יונה, כמה נאמנת את מכל עוף השמים!"

מיד נטל רבי יוסי את הפתק ונכנס אל בית – המדרש, שם סיפר
לחכמים את המעשה, אשר אירע עם היונה, ואף הראה להם את הפתק,
שהביאה היונה מרבי שמעון.

תמהו החכמים על הדבר, ורבי יהודה בכה ואמר:

"אהה, אף – על פי שאין אנו יודעים את המקום, אשר נמצא בו רבי שמעון –
נמצאים אנו עמו ולומדים ממנו".

לאחר שתים עשרה השנים שישבו במערה, בא אליהו הנביא לבשרם
שהם יכולים לצאת מהמערה ללא חשש ומורא.

עמד אליהו הנביא בפתח המערה וקרא:

"מי יודיע לבן-יוחאי שמת קיסר רומי ונתבטלה הגזרה (להמית את רבי
שמעון)?"

שמעו זאת רבי שמעון בר יוחאי ובנו ויצאו מן המערה.

בדרך הליכתם ראו אנשים שחורשים וזורעים את שדותם. הצדיקים
הקדושים הביטו בהם בהקפדה, כי לא הבינו איך יתכן שאין הם יושבים
ולומדים תורה.

יצאה בת קול ואמרה:

"חזרו למערה!"

מיד חזרו אל המערה וישבו שם עוד למשך שנים – עשר חודש – שנה

אחת.

עד ששמעו בת קול: "צאו מהמערה!"

לאחר שיצאו מן המערה, ראה רבי אלעזר כי האנשים עוסקים בהבלי העולם הזה ואינם עוסקים בתורה הקדושה. היה רבי אלעזר מענישם בהקפדתו עליהם ואביו רבי שמעון היה מרפא אותם. אמר רבי שמעון לבנו: "בני! די לעולם אני ואתה, שאנו עוסקים בתורה!".

בערב – שבת עם חשיכה, ראו זקן אחד כשהוא מחזיק בידו שתי חבילות של הדסים וממהר לביתו. עצרו אותו ושאלוהו: "למה לך חבילות אלו?"

אמר להם: "לכבוד שבת הבאתי אותן להריח בהן!"

שוב שאלו אותו: "למה לך שתים ואין די לך באחת?"

אמר להם: "שתי אלו הן, אחת כנגד "זכור את יום השבת" ואחת כנגד "שמור את יום השבת!"

אמר רבי שמעון לבנו: "בוא וראה כמה חביבות הן המצוות על עם ישראל!" ושנהם המשיכו בדרכם כששמחה נסוכה בהם על שמצאו יהודי יקר זה. ואז נתישבה ונחה דעתם, ויותר לא הקפיד רבי אלעזר.

פעם אחת, בלכתו בדרך, פגש רבי שמעון בר יוחאי את יהודה בן גרים – אותו אדם אשר לא שמר את מוצא פיו, ומשום כך נאלצו רבי שמעון ובנו להסתתר במערה.

התפלא רבי שמעון ואמר: "עדיין נמצא זה בעולם?!" נתן בו רבי שמעון את עיניו בהקפדה, ומיד נעשה אותו אחד גל של עצמות!

רבי שמעון המוזכר במשנה ובגמרא הוא רבי שמעון בר יוחאי. הוא קיבל תורה מרבותיו הגדולים התנאים רבי יהושע ורבי יהודה בן בבא, ובמיוחד היה מתלמידיו הגדולים של רבי עקיבא שממנו למד וקיבל את רוב תורתו.

נוסף למאות דברי תורתו של רבי שמעון בהלכה ובאגדה שבתלמוד בבלי, חיבר גם את מדרשי ההלכה "מכילתא דרשב"י" לחומש שמות ו"סיפרי" לחומשים במדבר ודברים.

בעת שישבו במערה חיבר רבי שמעון בר יוחאי את החיבור הענק בחכמה אלוקית "ספר הזהר" הקדוש.

כאשר יצאו מהמערה, היו רבי שמעון ובנו בדרגות גבוהות ביותר בתורה ובקדושה. חז"ל אמרו עליו שהוא "מלומד בניסים". רבי שמעון בר יוחאי נפטר בל"ג בעומר ג' אלפים תתק"כ.

כאשר נגשו להוציא את מפתח, היא התרוממה מאליה ואש בערה סביבה. המטה נסעה עד לפתח המערה במירון וכל הקהל לוח אותה לשם. יום פטירתו של רבי שמעון בר – יוחאי, ל"ג בעומר, הוא יום הילולא ושמחה, כי אז נתמלא העולם באור גדול מדברי התורה שגילה רבי שמעון לתלמידיו לפני פטירתו.

כידוע, ביום הזה נוהרים המונים להתפלל על קברו ועל קבר בנו רבי אלעזר.

— זכותם תגן עלינו —

בַּר יוֹחָאִי נִמְשַׁחַת אֶשְׂרִיךְ שֶׁמֶן שְׁשׁוֹן מִחֲבֵרִיךְ

בַּר יוֹחָאִי שֶׁמֶן מְשַׁחַת קֹדֶשׁ, נִמְשַׁחַת מִמֶּנֶת הַקֹּדֶשׁ, נִשְׁאֵת
צִיץ נֶזֶר הַקֹּדֶשׁ, חָבוּשׁ עַל רֹאשְׁךָ פֶּאֶרְךָ. בַּר יוֹחָאִי:

בַּר יוֹחָאִי מוֹשֵׁב טוֹב יְשֻׁבָּת, יוֹם נִסְתָּ יוֹם אֲשֶׁר בִּרְחַת,
בְּמַעֲרַת צוּרִים שְׁעֵמֻדָּת, שָׁם קָנִיתָ הוֹדְךָ וְהַדְרְךָ. בַּר יוֹחָאִי:

בַּר יוֹחָאִי עֲצִי שְׁטִים עוֹמְדִים, לְמוֹדֵי יְהוָה הֵם לּוֹמְדִים, אֹר
מִפְּלֵא אֹר הַיְקוֹד הֵם יוֹקְדִים, הֵלֵא הִמָּה יוֹרוֹךְ מוֹרְךָ. בַּר יוֹחָאִי:

בַּר יוֹחָאִי וְלִשְׁדָּה תַפּוּחִים, עָלִיתָ לְלִקֹּט בּוֹ מְרַקְחִים, סוּד
תוֹרָה בְּצִיצִים וּפְרָחִים, נַעֲשֶׂה אָדָם נֶאֱמַר בְּעִבּוּרְךָ. בַּר יוֹחָאִי:

בַּר יוֹחָאִי נֶאֱזַרְתָּ בְּגִבּוֹרָה, וּבְמִלְחָמָת אֵשׁ דָּת הַשְּׁעָרָה, וְחֶרֶב
הוֹצֵאתָ מִתְעָרָה, שְׁלַפְתָּ נֶגֶד צוּרְרִיךָ. בַּר יוֹחָאִי:

בַּר יוֹחָאִי לְמָקוֹם אֲבִי שִׁישׁ, הִנֵּעַתָּ וּפָנִי אֲרִיָּה לִישׁ, גַּם גִּלְתָּ
כּוֹתֶרֶת עַל עִישׁ, תְּשׁוּרִי וּמִי יִשׁוּרְךָ. בַּר יוֹחָאִי:

בַּר יוֹחָאִי בִּקְדֹשׁ הַקֹּדְשִׁים, קוֹ יְרוֹק מְחִידֵשׁ חֲדָשִׁים, שֶׁבַע
שָׁבָתוֹת סוּד תַּמְשִׁים, קִשְׁרָתָּ קִשְׁרֵי שִׁין קִשְׁרִיךָ. בַּר יוֹחָאִי:

בַּר יוֹחָאִי יוֹד חֲכָמָה קְדוּמָּה, הַשְׁקָפָת לְכַבּוּדָּה פְּנִימָה, ל"ב
נְתִיבוֹת רֵאשִׁית תְּרוּמָה, אֶת כְּרוֹב מְמַשֵּׁח זִיו אוֹרָךְ. בַּר יוֹחָאִי:

בַּר יוֹחָאִי אוֹר מְפָלָא רוּם מַעְלָה, יִרְאֶת מְלָהּבִיט כִּי רַב לָהּ,
תַּעֲלוּמָה וְאִין קוֹרָא לָהּ, נִמְתָּ עֵין לֹא תִשׁוּרָךְ. בַּר יוֹחָאִי:

בַּר יוֹחָאִי אֲשֶׁרִי יוֹלְדֶתְךָ, אֲשֶׁרִי הָעַם לוֹמְדֶךָ, וְאֲשֶׁרִי
הָעוֹמְדִים עַל סוּדְךָ, לְבוֹשֵׁי חֲשׁוֹן תַּפְּיךָ וְאוֹרֶיךָ. בַּר יוֹחָאִי:

בַּר יוֹחָאִי נִמְשַׁחַת אֲשֶׁרִיךָ שֶׁמֶן שֶׁשְׁשׁוֹן מַחְבְּרִיךָ

אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, אֲשֶׁרִיכֶם יִשְׂרָאֵל, לְפָנַי מִי אַתֶּם
מְטַהְרִין, וּמִי מְטַהֵר אֶתְכֶם, אֲבִיכֶם שְׁבַשְׁמִים.
וְאוֹמַר, מְקוֹה יִשְׂרָאֵל יִי, מַה מְקוֹה מְטַהֵר אֶת
הַטִּמְאִים, אֵף הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְטַהֵר אֶת
יִשְׂרָאֵל:

וַאֲמַרְתֶּם כֹּה לַחֲי, אֲדוֹנֵנוּ בַּר יוֹחָאִי:
וַאֲמַרְתֶּם כֹּה לַחֲי, רַבִּי שְׁמַעוֹן צְדִיקָאִי:

אִישׁ אֱלֹקִים קָדוֹשׁ הוּא, אֲשֶׁרִי עֵין רֵאתָהּ, לֵב חָכָם יִשְׁכִּיל פִּיהוּ,
אֲדוֹנֵנוּ בַּר יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

בָּרוּךְ הוּא מִפִּי עֲלִיוֹן, קָדוֹשׁ הוּא מִהֲרִיוֹן, מְאֹר גָּלִיל הָעֲלִיוֹן, אֲדוֹנֵנוּ
בַּר יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

גִּבּוֹר וְאִישׁ מְלַחֲמָה, בְּדַת תּוֹרָה תְּמִימָה, מָלֵא מִדָּע וְחֲכָמָה, אֲדוֹנֵנוּ
בַּר יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

דָּרֵשׁ כָּל תַּעֲלוּמוֹת, בָּעִז וְתַעֲצוּמוֹת, עָלָה מַעֲלוֹת רָמוֹת, אֲדוֹנֵנוּ בַּר
יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

הֶחָבֵא בְּתוֹךְ מַעְרָה, מִפְּנֵי הַנִּזְרָה, שָׁם לָמַד סִתְרֵי תּוֹרָה, אֲדוֹנֵנוּ בַּר
יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

וְשֵׁם נִבְרָא מֵעֵין לוֹ, וְחָרוֹב לְמֵאֲכָלוֹ, מָה טוֹב חֶלְקוֹ וְחֻבָּלוֹ, אֲדוֹנֵנוּ
בַּר יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

זָכַר צְדִיק לְבִרְכָּה, יֵדִין רִיכָא וְבַר רִיכָא, זָכָה וְרַבִּים זָכָה, אֲדוֹנֵנוּ בַּר
יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

חֵידֵשׁ כַּמָּה הִלְכוֹת, הֵם בַּמִּשְׁנָה עֲרוּכוֹת, זֶה הַמִּרְגִּיז מִמְּלָכוֹת,
אֲדוֹנֵנוּ בַּר יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

טַהַר אֶת עִיר טְבַרְיָה, עֲשֵׂה אוֹתָהּ נְקִיָּה, הוֹדוּ לוֹ מִשְׁמִיָּא, אֲדוֹנֵינוּ
בַּר יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

יָדַע כָּל הַנְּסֻתוֹת, דְּבַרְיוֹ עוֹשִׂים פְּרוֹת, בְּטֵל כַּמָּה גִּזְרוֹת, אֲדוֹנֵינוּ בַּר
יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

כָּל יָמָיו אֲשֶׁר חָיָה, אוֹת הַקֶּשֶׁת לֹא נִהְיָה, כִּי הוּא אוֹת עוֹלָם חָיָה,
אֲדוֹנֵינוּ בַּר יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

לְכָל יִשְׂרָאֵל הָאִיר, בְּסוֹד תּוֹרַת הַבְּהִיר, כְּאוֹר הַחֲמָה מִזְהִיר, אֲדוֹנֵינוּ
בַּר יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

מָקוֹם בָּחַר בְּשִׁמְיָא, עִם הַנְּבִיא אַחֲיָה, זֶה מִבְּנֵי עֲלִיָּה, אֲדוֹנֵינוּ בַּר
יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

נַחֲמֵד מְאֹד לְמַעַלָּה, זָכָה לִיקָר וּגְדֻלָּה, כֶּתֶר עֲלִיּוֹן לוֹ נִגְלָה, אֲדוֹנֵינוּ
בַּר יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

סִינֵי סִינֵי לוֹ נִקְרָא, אֲרִי שְׂבַח־בוֹרָה, מִמֶּנּוּ תֵצֵא תּוֹרָה, אֲדוֹנֵינוּ בַּר
יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

עֲשֵׂה שְׂבָעִים תְּקוּנִים, יִקְרִים מִפְּנִינִים, בָּם תִּקַּן הָעֲלִיּוֹנִים, אֲדוֹנֵינוּ בַּר
יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

פָּתַח אֶת פִּיו בְּחֻכְמָה, הוֹצִיא אוֹר תַּעֲלוּמָה, תִּקַּן זִהְרֵי חֲמָה, אֲדוֹנֵינוּ
בַּר יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

צַדִּיק יִסּוֹד הָעוֹלָם, גָּלָה מִדֶּרֶשׁ הַנֶּעְלָם, יָכוֹל לְפַטּוֹר הָעוֹלָם, אֲדוֹנֵנוּ
בַּר יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

קוֹלוֹ זֶמֶר עֲרִיצִים, וְהִכָּרִית אֶת הַקּוֹצִים, וְהִצִּיל הַלְּחוּצִים, אֲדוֹנֵנוּ בַּר
יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

רָאָה פָּנָיו מְאִירִים, בְּשִׁבְתּוֹ עִם חֲבֵרִים, עֵת גָּלָה סוֹד סִתְרִים, אֲדוֹנֵנוּ
בַּר יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

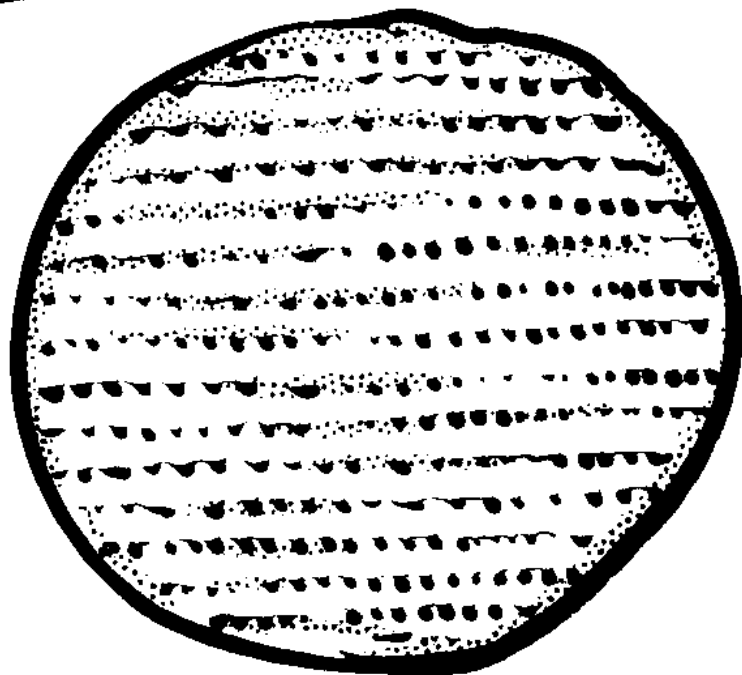
שְׁלוֹם רַב עַל מְשַׁכְּבוֹ, מֶה יָפִיו וּמֶה טוֹבוֹ, דּוֹבֵר אֶמֶת בְּלִבּוֹ,
אֲדוֹנֵנוּ בַּר יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

תּוֹרָתוֹ מִגֵּן לָנוּ, הִיא מְאִירַת עֵינֵינוּ, הוּא יִמְלִיץ טוֹב
בְּעֵדְנוּ, אֲדוֹנֵנוּ בַּר יוֹחָאִי.
וַאֲמַרְתֶּם:

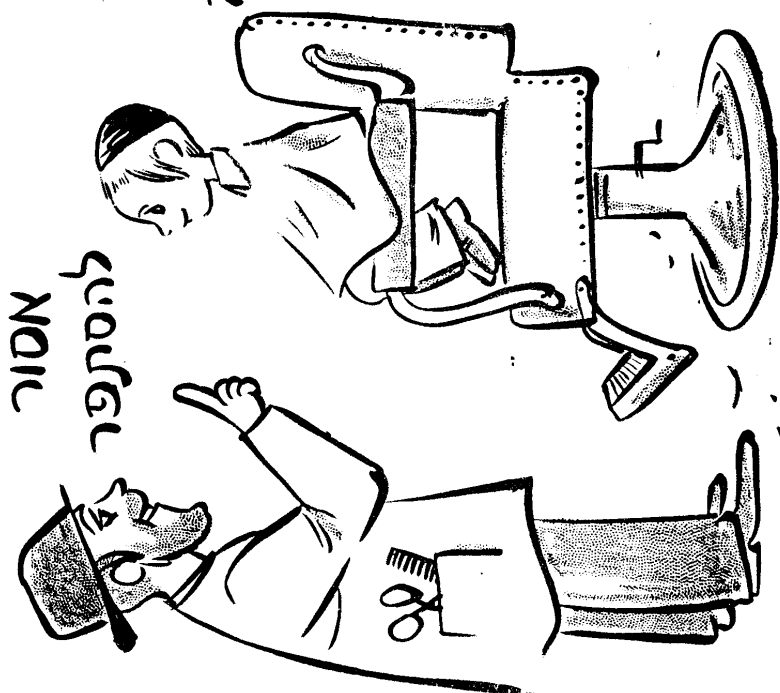
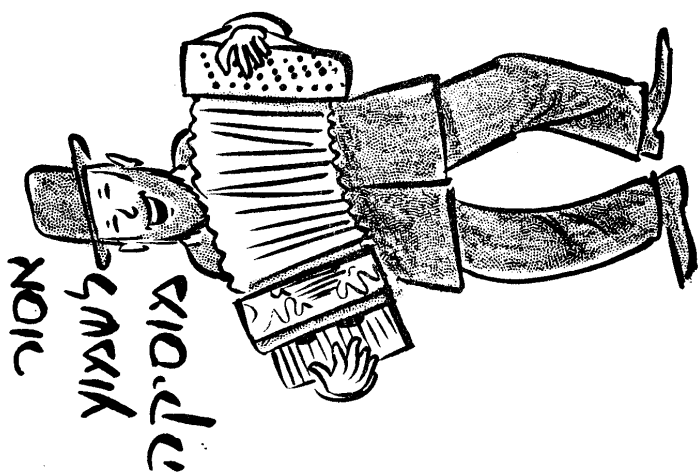
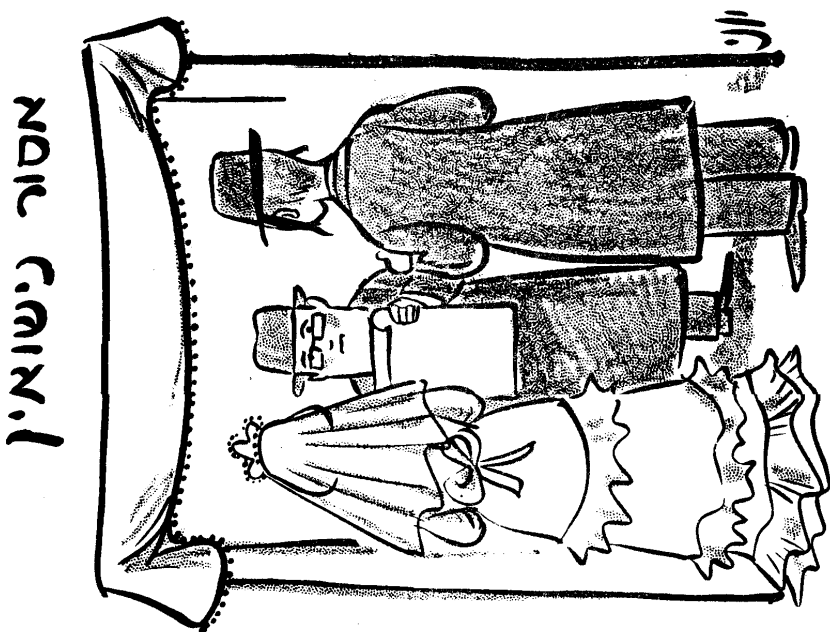
וַאֲמַרְתֶּם כֹּה לְחַי, אֲדוֹנֵנוּ בַּר יוֹחָאִי:
וַאֲמַרְתֶּם כֹּה לְחַי, רַבִּי שְׁמַעוֹן צַדִּיקָאִי:

פסח שני

חמץ - מצה

מזדמנ

ועץ הרוב למאכלו...

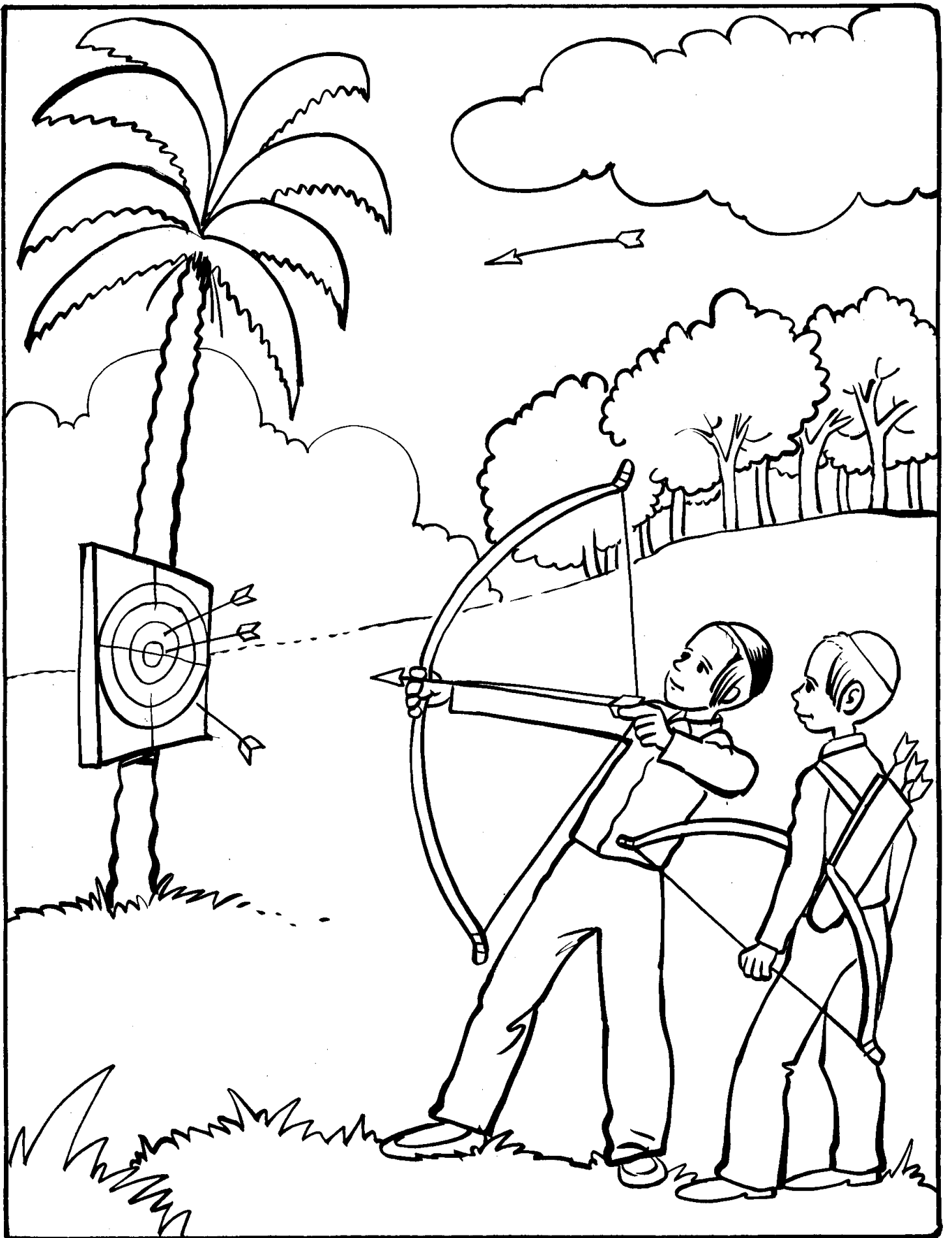

לחבורה התנא האלוקי רבי שמעון בר יהודה

